

OOK EEN WOORDJE

OVER DEN

DODO (*DIDUS INEPTUS*) EN ZIJNE VERWANTEN,

DOOR

H. SCHLEGEL.

VOORGEDRAGEN IN DE GEWONE VERGADERING DER AKADEMIE
VAN DEN 25sten FEBRUARIJ 1854.

De vraag over het wezen van den Dodo en zijne plaatsing in de stelsels werd, in de Zoologie, vooral in de jongste tijden, voor eene der gewigtigste gehouden. Men trachtte haar voornamelijk van het standpunt der vergelijkende anatomie op te lossen; een aanzienlijk getal geoefende en beroemde mannen hielden zich daarmede onledig, en zij werd tot in de uiterste en geringste bijzonderheden vervolgd. De verkregene uitkomsten waren intusschen zeer uiteenlopend; de vertegenwoordigers der verschillende meeningen konden zich onderling niet vereenigen, en wij voor ons konden ons met geene der in de nieuwe tijden voorgestelde hypothesen vereenigen. Wij willen derhalve trachten de onderhavige vraag van dat standpunt op te lossen, van hetwelk wij steeds, bij onze onderzoekingen over den aard der dieren, zijn uitgegaan.

Wij zullen, dien te gevolge, ten eerste. een kritisch onderzoek in het werk stellen over de documenten, den grondslag uitmakende, waarop de kennis van den Dodo berust, en ten tweede, de wetten trachten op te sporen, welke men, volgens onze meening, in diergelijke gevallen heeft toe te passen, ten einde tot de oplossing der voorgestelde vraag te geraken. Een paar woorden over de af-

leiding van den naam *dod-aers* mogen deze voorloopige bijdrage besluiten.

De afbeeldingen, welke wij van den Dodo bezitten, zijn van tweeërlei aard.

De eene zijn de houtsneê-plaatjes, in de werken der oude reizigers bevat. Zij zijn ruw en schetsachtig, maar zij toonen de voornaamste kenmerken der soort aan, en geven, daar zij naar in het vrije levende voorwerpen gemaakt werden, den natuurlijken habitus van het dier terug.

De tweede soort van afbeeldingen bevindt zich op schilderijen in olieverf. Zij werden in Holland naar levende voorwerpen, in den gevangen staat, gemaakt. Eene dezer, thans in het Britsch Museum bewaard, is in levensgrootte, en door eenen onbekenden meester, blijkbaar van eenen zeer ondergeschikten rang vervaardigd *). De overigen, door de beide SAVARY'S gemaakt, zijn meestal kleinere figuren, welke den vogel in verschillende houdingen voorstellen.

Men heeft, bij het onderzoek over den uiterlijken vorm van den Dodo, bijkans uitsluitend deze schilderijen, en voornamelijk die van het British Museum tot grondslag genomen.

Wanneer de natuurkundige de natuur zelve niet kan nagaan, en op de werken, door menschenhanden gemaakt, wil steunen, dient hij vooreerst te onderzoeken in hoe ver deze werken vertrouwen verdienen. Dit is vooral noodig, wanneer het teekeningen van vogels of ook zoogdieren be-

*) De kundige HAMEL reeds beschouwt deze schilderij als van minder waarde dan de overige, en vooronderstelt zelfs, dat zij niet eens naar de natuur gemaakt is. Zie *Bulletin de l'Acad. de St. Pétersbourg*, Deel IV, 1845, 4o. p. 317. HAMEL heeft later, *ibid.* Deel VII, N°. 5 en 6. de geschiedenis van den Dodo met eene meesterlijke kritiek en op de meest grondige wijze behandeld.

treff, welke men zeer zelden met volmaakte naauwkeurigheid voorgesteld vindt, voornamelijk omdat de kunstenaars, bijkans zonder uitzondering, de fatale gewoonte hebben, met de oogen, in stede van met passer en duimstok, te meten. Er ontstaat derhalve de vraag, of de geleverde afbeeldingen van den Dodo in alle opzigten juist zijn. — Wij hebben drieërlei hulpmiddelen om dit vraagpunt op te helderen: 1) de verschillende afbeeldingen onderling te vergelijken, 2) te onderzoeken, welken graad van geloofwaardigheid de oude schilders, die deze dieren daarstelden, verdienen, 3) de nog bestaande overblijfselen dezer dieren met de afbeeldingen te vergelijken.

Wij willen nu vooreerst deze drie punten nader beschouwen.

I. Wanneer wij de verschillende afbeeldingen van den Dodo naast elkander plaatsen, zoo blijkt het bij een eersten opslag van het oog, dat zij veelvuldige onderlinge afwijkingen vertoonen. Vergelijken wij de teekeningen der oude reizigers met de in Europa gemaakte schilderijen, zoo ontwaart men, dat laatstgenoemde voornamelijk daardoor verschillen, dat het dier daarop voorgesteld is met eenen grooteren kop, grooter en sterker gekromden bek, dat de staartvederen meestal veel hooger op den rug geplaatst en de pooten veel korter voorgesteld zijn, en dat deze ook digter in het lijf zitten. Deze onderlinge afwijkingen doen ons reeds zien, dat wij in de keus van dezelfde met omzigt dienen te werk te gaan.

II. Aangaande de vraag over den graad van geloofwaardigheid, welke de oude schilders verdienen, merken wij het volgende op. Het is eene bekende waarheid, dat onze oude meesters nog heden onovertroffen zijn; maar deze uitspraak kan in vele gevallen slechts gelden ten opzichte van hunne wijze van schilderen, van hun coloriet, en niet ten opzichte van hunne verdiensten als teekenaars.

P. CAMPER heeft reeds aangetoond, en ik heb hierover gehandeld in mijnen arbeid over het vervaardigen van teekeningen voor de natuurlijke historie *), dat onze oude schilders minder naauwkeurige teekenaars waren dan Koloristen, en dat zij vooral, bij het voorstellen van dieren, welke, niet zoo als honden, het rundvee, paarden, ezels, schapen en geiten, in den gewonen kring hunner studiën vielen, zeer dikwijls de onderlinge verhouding der enkele deelen, het karakter der soorten, en in het algemeen al hetgeen tot eene correcte teekening behoort, buiten acht lieten. Zonder den roem dezer mannen te na te treden, mogen wij derhalve onderzoekingen in het werk stellen over den graad van waarheid, welken wij hun kunnen toekennen; te meer, daar wij, in het onderhavige geval, met meesters te doen hebben, welke niet tot den eersten rang behooren.

III. De overblijfselen van den Dodo en de berigten over dezen vogel geven ons het middel aan de hand, dit onderzoek in het werk te stellen. Er zijn van den Dodo overgebleven twee koppen en twee pooten. De eersten, zoowel als de tweeden, stemmen, in vorm en grootte, met elkander overeen, en zijn blijkbaar van oude voorwerpen. Wij mogen hieruit besluiten, dat zij als normaal kunnen gelden voor de soort. Van den Dodo wordt, *grosso modo*, door de oude reizigers opgegeven, dat hij stijf zoo groot als een zwaan of als een zware kalkoen was en een gewigt van vijftig pond had †); en dit stemt ook overeen

*) Eene bekroonde prijsvraag in de *Verhandelingen van Teylers Tweede Genootschap*, 4°. Haarlem 1849.

†) Een vette kalkoen weegt slechts vijf-en-twintig pond. Ofschoon nu de kop en pooten, zoo als ook de hals van den Dodo veel zwaarder waren dan die deelen bij den kalkoen, moet de Dodo intusschen veel grooter geweest zijn dan de kalkoen, wanneer zijn gewigt vijftig pond bedragen heeft. Misschien hebben zich de oude reizigers bij

met de schilderij van het British Museum, waarop de Dodo in levensgrootte is afgebeeld *).

Onderzoeken wij intusschen deze schilderij nader, dan zullen wij weldra vinden, dat zij juist degene is, welke onder allen het meest van de natuur afwijkt, en derhalve het minst verdiend had als model voor den Dodo te gelden. De praktische ornitholoog, die zich door eene vlijtige en lange studie in de vrije natuur heeft vertrouwd gemaakt met de zeden en levenswijze der vogels, met hunne gewoonte, hunne houding en de lijnen, welke de omtrekken van hun ligchaam bepalen, zal dadelijk opmerken, dat deze schilderij vervaardigd is naar eenen in den gevangenen staat levenden vogel, dat de krachtige vormen van het dier door eene monsterachtige logheid vervangen zijn, en dat het dier is voorgesteld als incengezakt. Deze stellingen worden ook bevestigd door de vluggere houding, welke het dier op de teekeningen der oude reizigers en zelfs op sommige schilderijen van SAVARY, vooral die te Weenen, vertoont, ofschoon ook deze naar een gevangen voorwerp gemaakt zijn. L'ESTRANGE bevestigt eindelijk dat de in Engeland, omstreeks 1638, levend vertoonde Dodo eene meer opgerigte houding had dan de kalkoen. De scheenen zijn intusschen op voornoemde schilderij zoo buitengewoon doorzakkende voorgesteld, als dit nooit bij eenen gezonden vogel kan plaats hebben; het geheele dier staat daarom veel te laag op de pooten, en dit valt nog meer in het oog, door dat de schilder den voetwortel veel korter heeft geteekend dan hij in de natuur is, hetgeen uit

deze vergelijking den kalkoen voorgesteld, wanneer hij statigen met opgerigte veleren in de rondte stapt, waardoor de omvang van het ligchaam buitengewoon vergroot wordt.

*) Deze afbeelding vertoont intusschen den vogel een weinig van voren en derhalve in verkorting.

de vergelijking met de overgeblevene pooten blijkt. De teenen daarentegen zijn naar evenredigheid te lang voorgesteld. De staartvederen zijn, zelfs in de vooronderstelling dat zij geheel opgericht waren, veel te hoog geplaatst. De kop eindelijk toont de meest onbegrijpelijke afwijkingen van de natuur. Behalve dat hij op de schilderijen en vooral op die van het Britisch Museum veel te groot is, was ook zijn vorm, zoo als uit de overgeblevene schedels blijkt, aanmerkelijk verschillend. Men behoeft slechts eenen der overgeblevene schedels op den kop van de groote schilderij te leggen, om te ontwaren, dat de bek op het bovengedeelte zijner achterhelft te veel uitgehold is, terwijl het voorste met eene hoornscheê bekleede gedeelte eenen geheel anderen vorm en verloop heeft dan het daaronder liggende been en naar onderen in eenen veel te grooten en te veel loodregt geplaatsten hoek verloopt. Ieder anatoom weet echter dat dit niet kan zijn, daar het been met zijne vliezen de matrix is dezer hoornscheê, en deze ook steeds den algemeenen vorm harer matrix heeft *).

De afbeeldingen der SAVARY'S, te 's Hage en Berlijn, zijn bijkans even monsterachtig als die van het British Museum. Die te Weenen, en diegene, waar de vogel voorgesteld is als van achteren gezien, toonen de bovenvermelde fouten in mindere mate; maar zij moeten allen aan korrektheid van teekening onderdoen voor de houtsneedjes der oude reizigers, onder welke de eerste, te weten die in de reis van G. VAN NECK, of ook die van DE BRY, welke HAMEL, zoo als reeds BRANDT opmerkte, zeer ten onregte voor de afbeelding van eenen kasuaris houdt, volgens onze onderzoekingen, de beste van allen is.

*) Misschien was ook, zonals dit bij vogels, in den gevangenen staat levende, dikwijls plaats heeft, bij dit voorwerp, de punt des snavels ziekelijk en onnatuurlijk verlengd.

Dit zij genoeg, om aan te toonen, dat de bestaande afbeeldingen van den Dodo geen juist begrip kunnen geven van de onderlinge verhouding zijner deelen. Om zich van deze een denkbeeld te maken, kan men den staart en de vleugels van de bestaande afbeeldingen ontleenen, deze met den overgeblevenen kop en pooten aan een zwaar ligchaam, grooter dan dat van eenen kalkoen en van den vorm, zooals dit de afbeeldingen vertoonen, zetten; wat den vorm van den hals en de geheele houding van het dier betreft, de in de vrije natuur gemaakte teekeningen volgen, en men zal alsdan eene afbeelding verkrijgen, zoo als die, welke ik in natuurlijke grootte ontworpen, en de eer heb u hiermede voor te leggen *).

Dit kritisch onderzoek over de ware gestalte van den Dodo en de onderlinge verhouding zijner deelen diende vooraf te gaan aan het onderzoek over de plaats, welke den Dodo in het stelsel toekomt.

Wij hebben reeds aangetoond, dat de meeningen der nieuwere natuurkundigen hieromtrent zeer verdeeld zijn. Sommigen vooronderstelden, dat de overgeblevene poot en

*) Reeds BLUMENBACH nam de overgeblevene poot en kop te hulp, om de afbeelding van EDWARDS eenigzins te verbeteren. — BRANDT. *Versuch einer kurzen Naturgeschichte des Dodo*, Petersburg, 1848. 8°., p. 5 en 43, heeft hetzelfde beproefd; maar het tekeningetje, hetgeen hij geeft, laat veel te wenschen over. De kop is te groot in verhouding tot den romp; deze, zoo als het schijnt, van het slechte schetsje van CLUSIUS ontleend, is veel te langwerpig en dus lang niet genoegzaam zwaar, om den vogel een gewigt van vijftig pond te geven; de voetwortels zijn te kort, de teenen te lang. De vleugels en staart, zoo fraai voorgesteld op de schilderij van SAVARY, die den vogel van achteren vertoont, zijn hier onjuist afgeteekend. Eindelijk is het geheele dier door lijnen omsloten, zooals men nooit bij levende, maar slechts bij opgezette vogels waarneemt. Het werkje van den geleerden BRANDT behelst voor het overige eene voortreffelijke uiteenzetting der geschiedenis van den Dodo, en vooral een zeer grondig onderzoek over de osteologie van deszelfs schedel.

kop van twee verschillende dieren afkomstig waren: eene hypothese, die tegenwoordig niet meer behoeft bestreden te worden. BLAINVILLE en OWEN beschouwen dezen vogel als eenen afwijkenden vorm van de afdeeling der gieren of dag-roofvogels in het algemeen. SHAW vond overeenkomst tusschen den bek des Dodo's met dien der Albatrossen; CUVIER met dien der Alka's. Van de pooten meende CUVIER, dat zij, indien ze met zwemvliezen voorzien waren, op die der Pingoeinen zouden lijken. BRANDT betoogde, dat hij plaats moet nemen onder de moerasvogels; want den kop vond hij in het algemeen overeenkomstig gevormd met dien der plevieren, terwijl ieder been van den kop, op zich zelf beschouwd, overeenstemming vertoonde met gelijksoortige beenderen bij verschillende familiën der overige moerasvogels. REINHARDT, STRICKLAND en MELVILLE *) eindelijk trachtten te bewijzen, dat de Dodo de meeste overeenkomst heeft met duiven, en deze meening werd ook door verscheidene andere natuurkundigen tot de hunne gemaakt, en schijnt de thans algemeen heerschende te zijn.

De bewijzen voor deze verschillende stellingen werden ontleend uit den vorm en het maaksel van den kop en de pooten. De op de schilderijen monsterachtig groote en haakvormig voorgestelde bek van den Dodo gaf aanleiding tot vergelijking met allerlei vogels, welke eenen haakvormigen krachtigen bek hebben. De pooten werden dan eens gier-, dan hoender- dan duifachtig bevonden, en de vergelijking der beenderen van den kop en de pooten leverde niet minder uiteenlopende uitkomsten.

Wij voor ons beschouwen, zoo als uit onze verdere mededeelingen zal blijken, de overeenkomst tusschen den bek van den Dodo en andere vogels met eenen haakvor-

*) Zie vooral het prachtwerk van beide laatstgenoemde schrijvers, getiteld: *The Dodo and its Kindred*.

migen bek, als eene bloote analogie. De overeenkomst der pooten van den Dodo met die der gieren is, volgens ons inzien, tevens slechts eene schijnbare. De pooten der gieren zijn, zooals bij de roofvogels in het algemeen, tot op den voetwortel met vederen bekleed, hetwelk bij den Dodo niet plaats heeft; hunne voortenen zijn steeds langer en slanker, door spanvliezen vereenigd, van onderen met afgezonderde groote ballen voorzien en met lange gekromde nagels gewapend; in één woord, de teenen zijn hier omgeschapen tot werktuigen, bestemd om, door in den grond of den buit te grijpen, aan het ligchaam eenen vasten steun te verschaffen, wanneer het dier zijnen buit met geweldige rukken van den bek verscheurt. De korte, dikke teenen van den Dodo, met hunne vlakke, breede zolen, zonder spanvliezen, en hunne hoefvormige nagels toonen daarentegen ten duidelijkste, dat deze vogel zijne pooten slechts tot het staan, loopen of misschien tot krabben gebruiken kon. Het schijnt ons eindelijk toe, dat de overeenkomst, welke men heeft meenen te vinden tusschen de enkele beenderen van den Dodo en allerlei andere vogels, grootendeels van algemeenen aard is, en eenvoudig hare oorzaak heeft in het volgende verschijnsel, te weten:

De groote eenvormigheid, welke bij het geraamte der verschillende vogels in het algemeen opgemerkt wordt.

Wij hebben gezien, dat men, om tot de kennis te komen, in welke verhouding de Dodo en zijne verwante soorten staan tot de overige vogels, uitgegaan is van het beginsel: om uit de kenmerken, welke het maaksel van den kop en de pooten aanbieden, te besluiten tot het geheele wezen des vogels. Deze weg kon echter, ten gevolge van het zoo even aangehaalde verschijnsel tot geene zekere uitkomsten leiden. De weg, welken wij volgen, is een andere en berust voornamelijk op de volgende vier hoofdstellingen:

1) De afwijkende vormen in het dierenrijk ontstaan in

vele gevallen door buitengewone wijzigingen van enkele werktuigen, en niet door eene wijziging van het geheele wezen der dieren; en deze wijzigingen, hoe vreemd ook, zijn alsdan slechts van eene ondergeschikte beteekenis.

2) De enkele werktuigen zijn niet op zich zelve, maar in verband tot het geheele wezen der dieren te beschouwen.

3) De beteekenis der werktuigen voor het geheel wordt niet door hunnen vorm, maar door de functiën, welke zij moeten uitoefenen, bepaald.

4) De kennis der genera of grootere groepen is in de meeste gevallen ontoereikende om beslissende uitkomst te erlangen over de onderlinge verwantschap der dieren. Deze kan alleen worden verkregen door de naauwkeurige kennis van alle soorten, van haar maaksel, hare zeden, levenswijze, geographische verspreiding en verhouding tot de overige wezens en de haar omringende natuur: in één woord, door dat diepere inzicht, dat ons de beteekenis der wezens, in betrekking tot de voorwaarden, onder welke zij alleen kunnen bestaan, ontsluitert.

Wij zullen over deze en diergelijke stellingen uitvoerig handelen in onze *Philosophia zoologica*, wier uitgaaf wij bezig zijn voor te bereiden, en ons hier vergenoegen, ter staving daarvan, eenige weinige voorbeelden uit de klasse der vogels aan te voeren.

Wij zien b. v., dat het getal der teenen bij sommige familiën of geslachten van vogels, zoo als de *Tringa's*, de *Charadrii* met de *Vanelli*, de *Coturnices* en *Turnices*, de *Pici*, *Alcedines* enz. wisselvallig is, en dat deze wijzigingen niet zelden bij, voor het overige zeer verwante soorten, plaats hebben. — De bek biedt dikwijls, bij de verscheidene soorten van eene familie of de ondervormen van eenen hoofdvorm, buitengewoon opvallende wijzigingen aan, zoo als b.v. bij de *Colibris*; de *Neushoornvogels* (*Buceros*); de *Anabates*; de *Alka's* (*Alca* en *Mormon*); de *Gieren* (*Neo-*

phron en de Arendgieren, *Vultur auricularis* enz.); de Pellikaanachtige vogels, (*Pelecanus*, *Carbo*, *Sula*, *Plotus* enz.); de Zeezwaluwen, (*Sterna* en *Rhynchops*); de Strandloopers, *Tringa* en *Eurynorhynchus*), de Rijgervogels, (*Ardea*, *Cancroma*, *Scopus*, *Anastomus*) en anderen. — Men kan hetzelfde zeggen ten opzichte der vleugels vooral bij de zoogenaamde kortvleugelige vogels, welke niet vliegen, en daarom somtijds, maar zeer ten onregte, vogels zonder vleugels genoemd worden; want zulke vogels zijn inderdaad nog niet ontdekt. Bij den thans misschien uitgeroeiden *Alca impennis* en de reusachtige *Anas brachyptera*, (den steamer der robben- en walvischvangers), dienen de verkorte vleugels als werktuigen der beweging langs de oppervlakte van het water. Bij de *Pinguëns* zijn de vleugels volmaakte vinnen, en, behalve hunne functie als riemen bij het zwemmen, hebben zij, ten minste bij sommige soorten, nog die van voorpooten bij het schielijke loopen op het land. De Struisachtige vogels gebruiken hunne vleugels, wier vederen of pennen bij de verschillende soorten allerlei wijzigingen vertoonen, als hulpmiddel om hunnen loop te verschielijken. Bij sommige andere vogels, zoo als de *Oxydromus* onder de *Gallinulae*, zijn de slagpennen buigbaar als vederen; *Nothornis* heeft kortere slagpennen dan de overige *Porphyrio's* enz. Gelijksoortige afwijkingen van ondergeschikten aard voor het geheele wezen der dieren merkt men ook op bij andere uit- en inwendige werktuigen. — Van het beginsel uitgaande, deze anomalïën als ondergeschikt te beschouwen, rangschikken wij derhalve den *Sekretaris*, (*Gypogeros*) onder de Havikken (*Astur*), en *Astur gymnogenys* als eenen middelvorm tusschen de twee uitersten dezer familie. De *Craxirex galapagoënsis* wordt in het westen der Amerikaansche fauna het eindlid der familie van de Gier-buizerden, *Polybori*, in den uitgebreidsten zin van het woord. De *Gypocherax angolensis* blijft

geen gier: hij wordt door levenswijze en maaksel een zeearend, (*Haliaëtus*), wiens bek, naakte wangen en kleur der vederen, aan de aasgieren in het algemeen en aan *Neophron percnopterus* in het bijzonder doen denken. *Cancroma* is niets dan een Kwak (*Nycticorax*), met eenen schuitvormigen bek. *Balaeniceps* staat in diezelfde verhouding tot de groote ooijevaren (*Maraboes*) en zijn zonderlinge bek herinnert hoogstens die der pellikanen, met welke watervogels deze moerasvogel, zoo als men ten onregte beweerd heeft, niet de minste gemeenschap heeft. *Rhynchops* blijft, niettegenstaande zijnen van alle bekende vormen afwijkenden bek, eene Zeezwaluw; *Haematopus* een Plevier. *Tribonyx* is niets dan eene *Gallinula* met krachtige pooten en korte teenen. Wij kunnen ook in *Nothornis* niets zien dan een *Porphyrio* met kortere slagpenner en teenen, en krachtiger pooten dan gewoonlijk. *Cypselus* en *Caprimulgus* zullen steeds, volgens onze wijze van zien, niettegenstaande het *veto* der vergelijkende anatomie, Zwaluwen blijven en geene Spechten worden; enz.

Alvorens wij den Dodo van het standpunt, waarop wij ons plaatsen, beschouwen, is het noodig met eenige woorden gewag te maken van de overige aan deze soort verwante vogels, welke in hare buurt leefden, en met deze, na hare aanraking met den mensch, spoedig voor altijd verdwenen. Wij zullen deze vogels onder den algemeenen naam van Dodo's begrijpen. De *eigenlijke Dodo*, *Didus ineptus*, LINN., was, zoo als het blijkt, uitsluitend aan het eiland Mauritius, thans Ile de France genoemd, eigen. — Op Bourbon of Mascarenhas, digter bij Madagaskar gelegen, werd een witachtige vogel van de grootte van eenen kalkoen gevonden, met vleugels en eenen staart als de Dodo; met pooten als die van eenen kalkoen, maar hooger; doch wiens bek, behalve zijnen grooteren omvang, dien der houtsnippen herinnert. Dit was de *Solitaire* van

Bourbon, door CARRÉ en CASTLETON beschreven. DE SELYS LONGCHAMPS heeft voor deze soort den geslachtsnaam *Apterornis* voorgesteld; wij zullen haar *Didus apterornis* noemen. De *Solitaire* van Rodriguez, het meest oostelijke der door Dodo's bewoonde eilanden, werd door GMLIN *Didus solitarius* genoemd. Hij kwam in grootte bijkans met den eigenlijken Dodo overeen; van zijne pooten wordt, zooals van die van den Dodo van Bourbon, gezegd, dat ze op die van eenen kalkoen geleken, maar langer waren; maar hij week van beiden af door zijnen bek, die, ofschoon grooter en sterker gekromd, dien van eenen kalkoen herinnerde, en door het achtergedeelte van zijnen romp, hetgeen, zoo als LEGUAT zegt, op dat van een paard gelek en van lange en omgekrulde vederen ontbloot was; dus blijkbaar zoo gevormd als bij de Rhea's en Kasuarissen. Behalve deze drie vogels schijnen nog andere, kleinere, maar tot dezelfde familie behoorende soorten op deze eilanden geleefd te hebben. De berigten over haar zijn echter zeer onvolledig. Bij eene derzelve ontbrak de staart, even als bij *Didus solitarius*, en haar snavel gelek, zoo als bij de soort van Bourbon, op dien eener houtsnip. Zij had, volgens CAUCHE, de grootte eener kip, en de bek was, volgens LEGUAT, regt, puntig, twee duim lang. Het blijkt ook uit de teekening van HERBERT, dat deze vogel eene eigene, goed gekenschetste soort uitmaakt. Men vindt in de reis van P. VAN DEN BROUCKE, p. 102 eene afbeelding van eenen diergelijken vogel, wiens bek echter dikker en gekromd voorgesteld is. Zij is tegenover die van den Dodo geplaatst. In den text wordt geen gewag gemaakt van dezen vogel, die waarschijnlijk op Mauritius te huis behoorde, waar zich VAN DEN BROUCKE had opgehouden. De jeugdige en oppervlakkige HERBERT zwijgt tevens over den oorsprong zijner teekening. Had hij ze misschien van Rodriguez gekregen, waar hij voorbij was

gevaaren, en over welk eiland hij ook andere berigten geeft? Zonder deze vooronderstelling is het moeijelijk, de onderlinge afwijkingen dezer twee teekeningen te verklaren; maar men zoude alsdan tevens moeten aannemen, dat de soort van Mauritius verschillend was van die van Rodriguez. De eerste zoude alsdan op de beschrijving van CAUCHE en de afbeelding van P. VAN DEN BROUCKE, de tweede op de beschrijving van LEGUAT (*Pezophaps minor*, STRICKL.), en de afbeelding van HERBERT berusten. — Onmogelijk is het te beslissen, wat de zoogenaamde blaauwe vogel van Bourbon geweest is. De beschrijving zegt eenvoudig, dat hij de grootte van den *Solitaire* van Bourbon, eenen rooden bek en roode pooten had, gelijkende op die der kippen, dat hij geheel blaauw van kleur was en zeer schielijk kon loopen. Dit kon even goed, zoo als *Nothornis* en *Fulica gigas*, een reus onder de waterhoenderen geweest zijn.

Wij hebben, ten einde het wezen der beide zoogenaamde *Solitaires* van Rodriguez en Bourbon te verzinnelijken, even als van den eigenlijken Dodo, levensgrootte schemata van hunne uiterlijke gestalte ontworpen. Bij de soort van Bourbon konden wij slechts de korte overgeblevene beschrijvingen tot grondslag onzer teekening nemen. Die van den Dodo van Rodriguez berust op de overgeblevene beenstukken, en de teekening en beschrijving door LEGUAT gegeven.

Wanneer wij de aan deze drie grootte soorten gemeenzame kenmerken zamenvatten, blijkt het, dat alle drie zware vogels waren; van welke de Dodo van Mauritius vijftig, die van Rodriguez vijf-en-veertig pond woog, terwijl die van Bourbon, waarschijnlijk iets kleiner. namelijk van de grootte van eenen kalkoen was; dat hare vormen zeer krachtig, haar romp zeer groot van omvang, de rug en stuit rond en de borst vooruitstekend was; dat zij eenen tamelijk langen en dikken, van den romp

afgescheiden hals hadden; dat hare vleugels kort, en met weeke, gekromde vederen bezet waren; dat diergelijke vederen, behalve bij den Dodo van Rodriguez, ook aan den staart zaten; dat hare vederen in het algemeen zeer week en dons-, of aan den kop of bovenhals misschien, haarachtig waren; dat hare pooten zeer dik, met vier dikke teenen voorzien en met hoefachtige nagels gewapend waren; dat zij niet vliegen konden, op het land leefden, op den grond nestelden, in hare levenswijze veel overeenkomst hadden, naburige eilanden bewoonden en aan het zuidelijk halfrond eigen waren. Voegen wij daarbij nog, dat de maag van den eigenlijken Dodo vleezig was, en groote steenen bevatte, en mogen wij vooronderstellen, dat dit ook bij de overige soorten plaats had, zoo vloeit hieruit voort, dat het vogels waren, die alle drie tot eenen en denzelfden grondvorm behoorden. Wanneer wij nu in aanmerking nemen het groote verschil, hetgeen hunne snavels onderling aanbieden, zoo worden wij, als van zelve, tot het denkbeeld geleid, dat bij de Dodo's, volgens de boven opgestelde wet, de bek als het werktuig moet worden beschouwd, hetgeen groote wijzigingen aanbiedt, die echter zonder buitengewonen invloed op het geheele wezen der dieren blijven.

Wij hebben nu, ten einde de vogels te vinden, aan welke zich de Dodo's het meest natuurlijk aansluiten, slechts degenen op te zoeken, wier, hun geheel wezen bepalende, kenmerken met die der Dodo's overeenstemmen; maar wier bek bij de verschillende soorten aan aanzienlijke wijzigingen is onderworpen.

Iedereen zal nu oogenblikkelijk op de Struisachtige vogels stooten, als de eenige, welke dezelfde eigenschappen vertoonen als de Dodo's. Zij hebben, als deze, buitengewoon dikke, tot het loopen geschikte pooten; weeke, dons- of haarachtige vederen; onvolmaakte, met weeke vederen voorziene, tot het vliegen ongeschikte, slechts tot het slaan

in de lucht dienende vleugels; in het geheel geene pennen, of in stede daarvan krulvederen, aan den staart; een gekrommen dikken hals en stompe hoefachtige nagels; zij kunnen niet vliegen, nestelen op den grond, slikken steenen in, en zijn aan het zuidelijk halfrond eigen, hetgeen zij slechts in het, door de eenvormigheid zijner gestalte, zijne voortbrengselen en in vele andere opzigten geïsoleerde, Afrika overschrijden.

Wanneer wij de onderlinge afwijkingen, welke de soorten der familie van de Struisachtige vogels, zoo als die tot nog toe bepaald werd, aanbiedt, beschouwen, zoo vinden wij inderdaad bijna ongelooftelijke uitersten. De reusachtige Struis, de *Aepyornis* en Moas, tegenover de verschillende soorten van *Apteryx*, die niet veel grooter zijn dan eene kip! De platte bek der Struizen, de zamenge-drukte van den gewonen Kasuaris, zijn helm en zijne naar voren geplaatste neusgaten; de lange wulpachtige bek en de geheel onder zijne punt geplaatste neusgaten van het geslacht *Apteryx*! De hooge pooten of eigenlijk voetwortels van de Struizen en den Nieuw-Hollandschen Kasuaris; de tamelijk korte van den gewonen Kasuaris, en de buitengewoon korte van den *Apteryx*! Bij de Struizen van Afrika twee teenen; bij de Amerikaansche, de Kasuarissen en de Moas drie teenen; en bij de *Apteryx*, *Palapteryx* en *Aptornis* behalve deze nog eene, ofschoon kleine achtereen!

Dit overzicht achten wij toereikende om de stelling te bevestigen, dat de Dodo's vogels waren, welke geheel binnen de grenzen der familie van de Struisachtige vallen *).

*) Wij willen hier nog gewag maken van de vier volgende punten: A. Het borstbeen der struisachtige vogels. Dit stuk heeft bij deze dieren, zoo als men weet, gewoonlijk de gedaante eener schotelachtig uitgehollde schijf. Bij de Amerikaansche struizen is die uitholling echter zeer diep en het, in het midden vooruitstekende borstbeen

Hunne vleugels waren volmaakt zoo als bij de eigenlijke Struizen. Bij twee hunner, te weten de Dodo's van Mau-

neemt eene schuitvormige gedaante aan. Bij den *Dodo* van Rodriguez (het borstbeen der overige Dodo's kent men niet), loopt het in eene breede, dikke kiel uit. Deze kiel intusschen is zeer verschillend van den smallen kam, waardoor het borstbeen der overige vogels gekenschetst is. Wij moeten, om deze reden en om de dikte van het borstbeen zelve, ook dit gedeelte bij dezen vogel slechts als eene, reeds bij Rhea door eenen overgangsvorm aangeduide afwijking van het borstbeen der Struizen houden. Wat den Dodo betreft, merken wij op, dat alle afteekeningen dezen vogel met eene dikke, uitpuilende, van den hals afgescheidene borst vertoonen, juist zoo als dit bij de Struizen wordt waargenomen. Wij maken hieruit op, dat het borstbeen ook bij dezen vogel anders gevormd was dan bij de overige niet tot de struisachtige behorende vogels, waar de borst naar boven sterk invalt, en dat buitengedeelte, hetgeen men gewoonlijk borst noemt, door de onderste bogt van den hals gevormd wordt. B. Het tweede punt betreft de opgaaf, dat de *Dodo* van Rodriguez slechts één ei zou leggen. Indien deze opgaaf juist en ook van toepassing op de overige Dodo's is, zouden deze vogels hieromtrent van de struisachtige afwijken. Over hare waarschijnlijkheid zal men misschien beter kunnen oordeelen, wanneer de wijze van voortplanting van *Apteryx* bekend is. — C. Het derde punt betreft het voedsel der Dodo's, waarover wij niets weten. Het is bekend, dat de Struizen en Kasuarissen niet alleen allerlei plantenstoffen, maar ook dieren, zoo als hagedissen, jonge vogels enz. eten. Zou men hieruit niet kunnen besluiten, dat de Dodo's tevens omnivores waren! — D. Men heeft den Dodo als eenen loggen, lompen vogel geschilderd, dien men met de handen kon grijpen. De meeste in de vrije natuur gemaakte afbeeldingen vertoonen dezen vogel intusschen in eene vlugge houding en met groote stappen loopende. Ziedie van P. VAN NECK, BONTEKOE, HERBERT, DE BRY en CLUSIUS. Dat men ze met de hand kon grijpen of met stokken doodslaan, bewijst slechts, dat zij den mensch niet kenden. Dit verschijnsel werd in alle onbewoonde landen waargenomen, en heeft betrekking op de meeste dieren. De ontdekkers van den Dodo vingen ook de duiven en andere vogels met de hand. Wij willen niet ontkennen, dat de Dodo in zijne ongestoorde rust een zeer vette, gemakkelijke vogel werd, maar het maaksel zijner pooten vertoont niets, waaruit men besluiten kan, dat hij minder vlug ter been

ritius en Bourbon, was de staart als bij de Afrikaansche Struizen; bij den Dodo van Rodriguez zooals bij de Amerikaansche Struizen, Kasuarissen en *Apteryx*. De romp van al deze vogels was zeer zwaar, hun rug zeer gewelfd, hun hals van den romp als afgescheiden, hun stuit rond, hunne pooten zeer opgerigt; hun bek bood onderling groote verscheidenheden aan; zij droegen hunnen romp horizontaal zooals de Struisachtige vogels; hunne vederen waren dons- of haarachtig; zij hadden aan de vleugels, noch aan den staart pennen; kortom, zij vertoonden alle boven aangevoerde eigenschappen dezer vogels, en verwijderden zich met deze en hierdoor ten eenenmale van al de overige vogels. Het eenige kenmerk, waardoor zich alle Dodo's der drie eilanden van de meeste overige Struisachtige vogels onderscheiden, blijft de volmaakt ontwikkelde achterteen. Zij sluiten zich ten dezen opzichte aan *Apteryx* en *Palaapteryx* aan, waar de achterteen aanwezig, maar minder ontwikkeld is.

Verwantschap tusschen de Dodo's en de duiven kunnen wij niet vinden. De duiven hebben steeds volmaakt ontwikkelde vleugels en eenen volmaakten staart, en beide zijn met harde pennen voorzien; hare vederen zijn steeds hard; hare pooten zwak; de gewone grondvorm dezer familie is die van eenen kleinen of middelmatigen vogel met eenen zeer teeren bek; zij zijn over den geheelen aardbol in een groot getal soorten verspreid; er zijn slechts twee tamelijk groote soorten, de *Goura's*, bekend, welke in grootte eene kip evenaren, en een der eindleden, hetgeen deze familie den hoendervogels nabij brengt, vormen; de grootste ontwikkeling van den bek heeft eindelijk in deze familie plaats bij de *Vinago's* (*Treron*), die zich met

zoude zijn geweest dan de *Apteryx* en andere loopende vogels met korte pooten.

vruchten voeden en den *Didunculus*. Haar snavel is echter nog zeer verschillend van dien van den Dodo; wij vinden nauwelijks analogie tusschen beiden. In den *Didunculus* kunnen wij niets zien dan eene op den grond levende *Vinago*, die zich van plantenbollen voedt en eenen krachtigen bek met eene dubbel getande onderkaak heeft; in één woord, zonder dezen eenigzins afwijkenden bek is de geheele vogel *un pigeon tout craché*. Met de Dodo's heeft hij, volgens ons inzien, geene gemeenschap. — Een gier kon de Dodo evenmin zijn. Deze stelling vervalt reeds door de onderlinge verwantschap van den gewonen *Dodo* met dien van Bourbon en Rodriguez, welke beide laatstgenoemde niemand gemeend had, onder de roofvogelen te moeten plaatsen. Wij hebben getoond, dat de gierenpoot eene geheel andere is dan die van den Dodo, en dat de snavel der gierachtige vogels tusschen de grenzen besloten is, welke de vorm der snavels van *Neophron* en *Vultur auricularis* aanbieden. Behalve dat hebben de Gieren, zooals alle overige dag-roofvogels, harde vederen; volmaakt ontwikkelde vleugels, eenen volmaakt ontwikkelden staart, die steeds met twaalf, hoogst zelden met veertien pennen voorzien is, en de vleugelpennen, zoowel als de staartpennen, zijn bij allen zeer hard. — De stelling, dat de Dodo tot de zwemvogels behoort, zal wel niemand, die de eenen en anderen grondig bestudeerd heeft, meer volhouden. — Wanneer men eindelijk overeenkomst tusschen den Dodo en de hoender- en moerasvogels vond, zoo is de oorzaak eenvoudig daarin te zoeken, dat er inderdaad tusschen de struis- hoender- en moerasvogels veelvuldige toenaderingen plaats hebben.

Het was reeds aan de eerste reizigers en ook aan verscheidene zoölogen niet ontgaan, dat de Dodo in sommige opzichten den struisen herinnert; maar deze meening, op een onbestemd, ofschoon juist gevoel berustende, werd

niet wetenschappelijk ontwikkeld *), en in den nieuwen tijd geheel verdrongen door het gezag der geleerde en beroemde ontleedkundigen, welke zich met dit vraagpunt hadden bezig gehouden.

De struisachtige vogels, in onzen zin opgevat, vormen eene, op zich zelve staande, van alle overige streng afgescheidene orde van vogels, welke aan het zuidelijk halfrond eigen is, slechts in Afrika deze grens overschreidt, en wier soorten, ten opzichte harer verspreiding en hoofdenmerken de volgende bijzonderheden aanbieden.

Amerika heeft twee Struizen met eenen platten bek, verborgen staart, donsachtige vederen en drie teenen, en zij zijn beperkt: de gewone soort op Brazilië en de Pampas van Buenos-Ayres; de tweede op het zuidelijke Patagonië. De gewone Struis van Afrika met eenen platten bek, donzige vederen, weeke staartvederen als die der vleugels, en slechts twee teenen, is over dit geheele werelddeel verspreid; maar de voorwerpen van het noordelijkste gedeelte, waar de soort voor het overige in vele streken reeds sedert lang is uitgeroeid, zijn standvastig kleiner dan de overigen, en vormen een eigen ras, hetgeen wij

*) LINNAEUS b. v. bragt den Dodo, na hem eerst als eenen Struis beschouwd te hebben, in de twaalfde uitgaaf van zijn *Systema naturae*. in de orde der hoendervogels; de Struizen en den Kasuaris onder de steltloopers. BUFFON, LATHAM, BLUMENBACH en anderen bleven hem voor eenen Struis houden. De veel geoefende blik van TEMMINCK herkende tevens de verwantschap van den Dodo met de struisachtige vogels; zooals het blijkt uit de volgorde, hoe deze dieren door hem in het Rijks Museum geplaatst werden. Vroeger had hij voor den *Dodo* en *Apteryx* eene eigene orde, die der *Ineptes* opgesteld, welke hij in zijn *Systema* aan het einde der geheele Klasse rangschikte. In de nieuwere tijden heeft, voor zoo veel mij bekend is, slechts de geleerde A. WAGNER (zie *Gelehrte Anzeigen der K. Bayer. Akad.* 1827. N°. 256, p. 1918). de zoo zeer verguisde struis-theorie, wel is waar op weinige, maar zeer goede gronden trachten te verdedigen. Zij werd ook aangekleefd door PÖPPIG en HARTLAUB.

onder den naam van *Struthio camelus septentrionalis* aanvoeren. De *Aepyornis* van Madagaskar is of was, buiten twijfel, ook een struisachtige vogel, en, naar de buitengewone grootte van zijn ei te besluiten, een reus even als sommige Moas. Indien de *Varoun-patra* van FLACOURT, een struisachtige vogel, die, volgens dezen reiziger in de *Am-pâtres*, namelijk het zuidelijkste gedeelte van Madagaskar leefde, en de nieuwste tijdingen over het bestaan van eenen struisachtigen vogel, niet tot den *Aepyornis* terug gebragt kunnen worden, zoude dit eiland het vaderland zijn van twee soorten van struisachtige vogels. Bourbon, Mauritius en Rodriguez hadden, zoo als het schijnt, behalve de drie groote Dodo's, nog eene of eenige kleinere struisachtige vogels. Al deze vogels hadden een zeer zwaar ligchaam, vier volmaakt ontwikkelde teenen en, zoo als de struizen, weeke, losse vederen aan de vleugels; maar slechts twee, (te weten de groote soorten van Bourbon en Mauritius), hadden diergelijke vederen aan den staart. Bij de overigen was de staart, even als bij de Rheas, de Kasuarissen en *Apteryx* verborgen. Hunne snavels boden onderling veel verschil. Die van den eigenlijken Dodo was groot, zwaar en zamengedrukt, die van *Didus solitarius* hoenderachtig, die van *Didus apterornis* en den kleinen Dodo van Herbert snipachtig en regt, die van den kleinen Dodo, door VAN DEN BROUCKE afgebeeld, lang en gekromd. Deze vogels vormen, indien men wil, eene kleine groep, gekenschetst door den sterk ontwikkelden duim, en daardoor aan *Apteryx* en *Palapteryx* naderende; zij sloten zich aan de eigenlijke struizen aan door het maaksel hunner vleugels; terwijl hun staart bij de eenen zooals bij den Struis van Afrika, bij de anderen zooals bij de overige struisachtige vogels gevormd was. De Molukken, Nieuw Guinea en het kon-tinent van Australië brengen de kasuarissen zonder staart, met dubbele vederen en drie teenen voort. De gewone soort van eerstgenoemde eilanden, en de noordkust van

Australië *), met haren zamengedrukten bek, hare tamelijk korte voetwortels en stevige slagpennen zonder vlaggen, die waarschijnlijk ook twee rassen, een grooter en een kleiner vormt, is zeer verschillend van den hoogpootigen, meer struisachtigen Kasuaris of Emeu met eenen platten bek, die op het vaste land van Australië en de naburige eilandjes, met Tasmanië, beperkt is. Of er bij dezen laatsten tevens twee rassen te onderscheiden zijn, moeten nadere onderzoekingen leeren. Het geslacht *Apteryx*, met eenen langen wulpachtigen bek en eene kleine achterteen schijnt aan Nieuw-Zeeland eigen te zijn; men kent er drie soorten; namelijk *Apt. australis* en *Owenii*, beiden waarschijnlijk van het zuidelijke eiland, en *Apt. Mantellii* of de soort, welke ten onregte bij de nieuwe schrijvers en in de verzamelingen den bijnaam van *australis* draagt, van het noordelijke eiland. Behalve deze drie vogels werd er op Nieuw-Zeeland een aanzienlijk getal onderscheidene soorten der reusachtige *Moas*, (*Dinornis*) met drie teenen, en der *Palapteryx* en *Aptornis* met vier teenen gevonden; zeer onvolledig en alleen volgens beenstukken bekende vogels, van welke sommige misschien nog bestaan of eerst in geheel nieuwen tijd uitgeroeid zijn.

Uit deze optelling der soorten van struisachtige vogels en de opgaven over hare verspreiding blijkt het, dat Nieuw-Zeeland en de drie eilanden ten oosten van Madagaskar de dichtste zetels dezer familie zijn, en dat de verwonderlijke verscheidenheid van soorten eener in het algemeen weinig talrijke familie, op zoo beperkte streken van onzen aardbol, inderdaad voor de geographische Zoölogie een hoogst merkwaardig verschijnsel is, welks verklaring echter voor de toekomst bewaard blijft, wanneer men de wetenschap van een hooger standpunt heeft leeren beschouwen, dan tot nog toe het geval was. Men kan nu nog niet

*) Zie *Narrative of the Rattle-snake*, p. 355.

eens in haren geheelen omvang op deze vogels de wet toepassen, welke men ten opzichte van sommige dier- en plantvormen heeft opgemerkt, namelijk, dat het getal der soorten tot dat der individus in het noordelijk halfrond, (het halfrond van het vasteland) niet zelden in eene omgekeerde verhouding staat, met hetgeen men in het zuidelijk halfrond (het halfrond van het water) en vooral in het zuidelijk Afrika en Australië waarneemt.

Wat er nog over de struisachtige vogels gezegd kan worden, kent de wetenschap grootendeels. Ik zal het een en ander zamenstellen in een bijzonder werkje over de Dodo's en struisachtige vogelen in het algemeen, nadat de levensgrootte gebeeldhouwde modellen van alle soorten van Dodo's, welke ik bezig ben te laten vervaardigen, gereed zullen zijn. Ik zal bij dit werkje voegen eene uitvoerige teekening van den Dodo, schetsen der overige soorten, en eene verkleinde kopie der groote kaart over de geographische verspreiding der struisachtige vogels, welke ik de eer heb u hier voor te leggen.

Ons blijft nu nog over, eenige woorden te zeggen over den naam *Dod-aars*, welks afleiding de natuur- en taalkundigen, vooral in de nieuwste tijden, niet weinig heeft bezig gehouden. Wij zullen niet herhalen welke hypothesen men hieromtrent heeft opgesteld; wij willen alleen onze, van deze zeer afwijkende, meening aanvoeren.

De eigenlijke *Dod-aars* is *niet* de Dodo, maar een in geheel Europa en een groot gedeelte van Azië, zoo als ook hier te lande, gemeene vogel; namelijk de kleinste soort van het geslacht der futen (*Podiceps*): in één woord de welbekende *P. minor*. Hij draagt dezen naam nog heden bij de jagers; hij werd onder dezen naam, (ofschoon op eene zonderlinge wijze, namelijk *dood-aas*, verdraaid), door SEPP afgebeeld, en ten laatste door ons in ons *Overzicht der Nederlandsche vogels* opgevoerd. Het is bekend, dat de eerste zeevaarders, zoowel Hollanders als Portugezen,

Spanjaarden en Engelschen, zooals dit niet zelden nog geschiedt, meestal namen van dieren uit hunne taal ontleenden, om die op uitheemsche, hun onbekende soorten toe te passen, en dat wij op deze wijze in andere werelddeelen, *zorillas*, *turkeys* (de naam voor de Talegalle), hertebeesten, elanden, gemsbokken, muizehonden (de Oud-Hollandsche naam voor de kat) en anderen verkregen, die met de soorten, van welke die namen ontleend waren, gewoonlijk zeer weinig gemeenschap hadden. Men mag derhalve vooronderstellen, dat de naam van Dod-aars ook onder degenen behoort, welke in een ander werelddeel verplaatst werd. Waarschijnlijk is de reden, waarom die naam op den Dodo toegepast werd, in de volgende omstandigheid te zoeken.

Dod, verkort van het Oud Hollandsche *dotde*, maar tegenwoordig *dot* gespeld, beteekent een verwarde klouw garen of draad. Men gebruikt dit woord ook in plaats van prop. Het volk noemt eene dot, het met geweekt brood of beschuit gevuld zakje met losse en ineengekreukelde randen, hetgeen bij de zuigelingen der mindere volksklassen niet zelden de plaats moet vervangen der moederborst. Figuurlijk en in het diminutief (*dotje*) gebruikt, bestempelt men met dit woord eindelijk den zuigeling zelve. Wanneer wij den eigenlijken Dod-aars, namelijk den *Podiceps minor*, beschouwen, zoo valt het niet moeijelijk te raden, waarom dit dier den naam van Dod-aars verkreeg: eenvoudig, omdat zijn staart de gedaante van eene dodde heeft, of, in andere woorden, omdat hij eene dot aan den aars heeft. De staartvederen van den Dodo zijn, wel is waar, een weinig groot, in vergelyk met die van den warden Dod-aars; maar zij waren omgekruld, met losse draden voorzien, en derhalve min of meer verward. Behalve dat, verdienen zij even goed den naam van dot, als de zuigeling dien van dotje, of de reusachtige Antilope oryx dien van gemsbok. Misschien zijn ook voor den dot van den Dodo

te houden de korte en smalle gekromde vederen, welke, volgens het schilderij, waarop de Dodo van achteren afgebeeld is, zijnen aars kringvormig omgaven, en welke, daar de Dodo zijne groote struisachtige staartvederen meestal opgerigt scheen te dragen, dadelijk in het gezigt vielen.

Wij laten aan anderen over te beslissen, of de namen *Dodo* of *Dronte*, misschien als eenvoudige verbasteringen van dod-aars te beschouwen zijn. Wij meenen het voorloopig daarvoor te kunnen houden.

De afbeeldingen in omtrek, welke wij bij deze verhandeling voegen, hebben geen ander doel dan het wezen der dieren, welke zij voorstellen, zooals het ons door beschrijvingen, gebrekkige afbeeldingen en eenige overgeblevene beenstukken bekend werd, te verzinnelijken. Ik heb hier de wijze van voorstelling toegepast, welke ten opzichte van het restaureren van diersoorten uit vroegere tijdperken algemeen gebruikelijk is. Men zal intusschen van zelf begrijpen, dat het standpunt, waarop ik mij bij deze restauratie diende te plaatsen, grootendeels een ander was, namelijk dat van den practischen ornitholoog en teekenaar voor de natuurlijke historie. — Al mijne afbeeldingen zijn op een achtste der natuurlijke grootte gebragt. Zij stellen voor:

Fig. I. Den gewonen *Dodo* van Mauritius. *Didus ineptus*.

Fig. II. Den *Dodo* van Bourbon. *Didus apterornis*.

Fig. III. Den grooten *Dodo* van Rodriguez, of *Solitaire*. *Didus solitarius*.

Fig. IV. Den kleinen *Dodo* met eenen snipachtigen bek (van Rodriguez?) door HERBERT afgebeeld. *Didus Herbertii*.

Fig. V. Den kleinen *Dodo* met eenen langen gekromden bek, (van Mauritius?) door VAN DEN BROUCKE afgebeeld. *Didus Broeckei*.

